

Leesgedrag en – voorkeuren van jongens in de leeftijd van 9 t/m 12 jaar

Verslag van een literatuuronderzoek

Door Karen Ghonem-Woets in opdracht van Uitgeverij Zwijsen BV

Tilburg: Tekst- en projectbureau Karen Woets
Juli/augustus 2011

Inhoud

1	Inleiding	pag. 5
2	Leesgedrag	pag. 7
2.1	Nederlands onderzoek	pag. 7
2.2	Buitenlands onderzoek	pag. 11
2.3	Waarom verschil?	pag. 12
3	Leesvoorkeuren	pag. 15
3.1	Nederlands onderzoek	pag. 15
3.2	Buitenlands onderzoek	pag. 19
4	Aanbevelingen	pag. 23
4.1	Nederlandse publicaties	pag. 23
4.2	Buitenlandse onderzoeken en publicaties	pag. 24
5	Conclusie	pag. 31
6	Literatuur	pag. 33
	Bijlage: Kenmerken van de aangehaalde onderzoeken	pag. 35

1 Inleiding

Dit is een verslag van een literatuuronderzoek naar onderzoek met betrekking tot het leesgedrag en de leesvoorkeuren van jongens in de bovenbouw van het basisonderwijs. Dit literatuuronderzoek is uitgevoerd in opdracht van Uitgeverij Zwijsen.

De vragen die het literatuuronderzoek zou moeten beantwoorden, zijn:

1. Hoe komt het dat jongens minder lezen dan meisjes?
2. Wat is er in de literatuur bekend over de leesvoorkeuren van jongens van 9 tot en met 12 jaar?
3. Is er een duidelijke voorkeur voor bepaalde onderwerpen en eventueel ook voor series, auteurs, omslagen?
4. Wat zijn volgens de literatuur succesvolle jongensboeken?
5. Wat voor aanbevelingen worden er gedaan m.b.t. het ontwikkelen van nieuwe jongensboeken/series?

Vraag 1 gaat over leesgedrag. Onder leesgedrag valt in ieder geval leesfrequentie. In één adem met gedrag wordt ook meestal leesattitude of leesmotivatie genoemd. Vraag 2, 3 en 4 gaan over leesvoorkeuren. Vraag 5 gaat over aanbevelingen die in de onderzoeken worden gedaan.

Afgesproken is dat voor het literatuuronderzoek zoveel mogelijk wordt uitgegaan van recent onderzoek, dat wil zeggen van onderzoek vanaf 2000.

De opbouw van dit verslag is als volgt. In hoofdstuk 2 staat leesgedrag centraal en in hoofdstuk 3 leesvoorkeuren. Hoofdstuk 4 bevat de aanbevelingen die in de onderzoeken worden gegeven. In hoofdstuk 3 t/m 5 wordt steeds eerst het Nederlandse onderzoek besproken, daarna het buitenlandse (Engelstalige en Duitstalige). In hoofdstuk 5 zijn enkele conclusies te vinden ten aanzien van de concrete bruikbaarheid van de onderzoeken voor Zwijsen. Daarna volgen nog een literatuurlijst en een bijlage met een aantal relevante kenmerken van de besproken onderzoeken, te weten: het aantal en soort proefpersonen, het doel van het onderzoek en de methodologie.

2 Leesgedrag

Uit diverse onderzoeken blijkt dat sekse een zeer bepalend kenmerk is voor leesgedrag (frequentie en attitude) en leesvoorkeuren: “Meisjes hebben een hogere leesfrequentie, grotendeels andere leesvoorkeuren en een positievere attitude tegenover lezen dan jongens” (Bonset en Hoogeveen, 2009, p. 87). Deze bevindingen zijn teruggevonden in zowel het Nederlandse als buitenlandse onderzoek.

2.1 Nederlands onderzoek

Leesfrequentie

Bonset en Hoogeveen (2009) geven de resultaten weer uit een taalpeiling uit 2005 aan het einde van het basisonderwijs die specifiek was gericht op het leesonderwijs:

“Van de bevroegde leerlingen zei 13% de afgelopen maand geen enkel boek gelezen te hebben, 61% minder dan 3 boeken, 24% 3 á 4 boeken, en 14% 5 boeken of meer per maand.

48% leent een maal per maand of minder een boek; 39% een maal per twee á drie weken, en 12% een maal per week of vaker.

Tijdschriften worden vaak gelezen door 49% van de leerlingen (in 1993 54%), jeugdboeken door 44% (56% in 1993), stripboeken door 42% (61% in 1993), kranten door 12% (19% in 1993), documentatiemateriaal door 12% (17% in 1993) en gedichten/rijmpjes/versjes door 11% (7% in 1993).

De onderzoekers concluderen dat leerlingen in 2005 minder boeken lezen, minder boeken lenen, en bijna alle typen leesmateriaal minder vaak lezen dan in 1993.

Ter vergelijking is ditmaal niet gevraagd naar het TV kijkgedrag, maar naar het internetgedrag. 24% zoekt bijna elke dag informatie op internet, 45% een of meer keer per week, 30% bijna nooit”.

(Bonset en Hoogeveen, 2009, p. 85)

Lubbinge (2005) geeft cijfers uit een eigen onderzoek:

- “Er is een groot verschil tussen het leesgedrag van meisjes en jongens. Meisjes lezen veel vaker dan jongens. Ongeveer vier op de tien meisjes lezen één keer per dag (41%); bij de jongens ligt dit percentage op ongeveer een kwart (26%)”.
- Overige cijfers leesfrequentie:
 - Meerdere keren per week: meisjes 35%, jongens 28%
 - 1x per week: meisjes 8%, jongens 14%
 - 1x per maand: meisjes 11%, jongens 17%
 - Nooit: meisjes 5%, jongens 15%

(Lubbinge, 2005, p. 3)

Leesattitude en -motivatie

In de onderstaande twee tabellen zijn de antwoorden van basisschoolleerlingen uit groep 6 en 8 op vragen naar leesmotivatie opgenomen uit onderzoek van Tellegen en Frankhuisen (2002). De vragen betroffen ten eerste instrumenteel gemotiveerd leesgedrag en ten tweede

intrinsiek gemotiveerd leesgedrag. Hieronder staan de antwoorden met betrekking tot instrumenteel gemotiveerd leesgedrag.

	Jongens			Meisjes		
	Nooit	Soms	Vaak	Nooit	Soms	Vaak
<i>Lezen voor informatie</i>						
Als ik iets wil weten, ga ik erover lezen	17%	52%	31%	15%	57%	28%
Als ik iets interessant vind, ga ik erover lezen	21%	49%	30%	17%	54%	29%
Als ik iets over mijn hobby wil weten, ga ik erover lezen	23%	42%	35%	20%	52%	28%
Als ik iets wil weten over dingen die ik nog nooit gedaan heb, ga ik erover lezen	34%	45%	21%	32%	51%	17%
Als ik iets over sport wil weten, ga ik erover lezen	24%	41%	35%	34%	48%	18%
Als ik wil weten wat ik later kan worden, ga ik erover lezen	34%	41%	25%	49%	34%	17%
Als ik iets over popmuziek wil weten, ga ik erover lezen	70%	26%	4%	41%	37%	22%
Als ik wil weten hoe ik later geld kan verdienen, ga ik erover lezen	48%	35%	17%	57%	35%	8%

Tabel: Instrumenteel gemotiveerd leesgedrag (Tellegen en Frankhuisen, 2002, p. 61-62)

Op basis van bovenstaande cijfers concluderen de onderzoekers ten aanzien van sekseverschillen:

- “Als er al tamelijk uitgesproken verschillen zijn, dan treden deze op bij bepaalde belangstellingsgebieden en niet in verband met weetgierigheid in het algemeen”. (Tellegen en Frankhuisen, 2002, p.62)
- “Als jongens, waar het de instrumentele leesmotivatie betreft, niet verschillen van hun vrouwelijke medeleerlingen, als vier van elke vijf jongens wel voor informatie wil lezen, dan zou dit aspect van hun leesgedrag een aanknopingspunt kunnen vormen voor leesonderwijs en leesbevordering. Een voorbeeld van zo’n aanknopingspunt wordt gegeven door Hall en Coles (1999). Zij troffen tijdens hun onderzoek onder scholieren geregeld jongens aan die eerst opmerkten dat ze nooit lasen en vervolgens begonnen te vertellen over hun plank met naslagwerken thuis, waarop teksten stonden zoals voetbalprogramma’s en computertijdschriften. Zij menen dan ook: ‘By taking insufficient account of this voluntary reading, school reading programmes miss opportunities to help boys develop their reading of the sorts of challenging factual texts they often prefer, and have developed some facility in reading’ (p. 86). Een van de adviezen van Hall en Coles houdt dan ook in dat in de klas niet alleen verhalende maar ook informatieve teksten – op een terrein dat de jongens interesseert – besproken worden, zodat jongens die vrijwel uitsluitend zakelijke teksten lezen het gevoel krijgen dat ook hun beweegredenen en hun leesstof op school meetellen”. (Tellegen en Frankhuisen, 2002, p. 62-63)

Hieronder volgen de antwoorden met betrekking tot intrinsiek gemotiveerd leesgedrag.

	Jongens			Meisjes		
	Nooit	Soms	Vaak	Nooit	Soms	Vaak
<i>Lezen en plezier</i>						
Als ik een boek lees, dan voel ik me prettig	17%	54%	29%	10%	43%	47%
Boeken lezen vind ik plezierig	13%	47%	40%	5%	37%	58%
<i>Lezen ter beïnvloeding van het humeur</i>						
<i>1.Spanning zoeken</i>						
Ik lees graag boeken als ze spannend zijn	2%	38%	60%	2%	40%	58%
Ik lees graag enge verhalen	9%	28%	63%	11%	35%	54%
Ik lees graag boeken waar griezelige dingen in voorkomen	10%	29%	61%	14%	31%	55%
Ik lees graag griezelboeken	13%	23%	64%	18%	26%	56%
<i>2.Verveling voorkomen of verlichten</i>						
Als ik ergens op moet wachten, ga ik ondertussen lezen	25%	45%	30%	16%	50%	34%
Als ik me verveel, ga ik een boek lezen	24%	50%	26%	12%	48%	40%
<i>3.Rust en vergetelheid zoeken</i>						
Ik lees een boek omdat ik daar rustig van word	34%	45%	21%	33%	44%	23%
Als ik rustig wil worden, ga ik een boek lezen	42%	39%	19%	33%	45%	22%
Als ik alles om me heen wil vergeten, ga ik een boek lezen	40%	44%	16%	34%	37%	29%
<i>4.Verlichting en eenzaamheid zoeken</i>						
Als ik me eenzaam voel, ga ik een boek lezen	42%	41%	17%	26%	45%	29%
Ik ga een boek lezen als ik me alleen voel	42%	43%	15%	26%	50%	24%
<i>5.Afleiding en afzondering zoeken</i>						
Als ik even alleen wil zijn, ga ik een boek lezen	43%	40%	17%	28%	49%	23%
Als ik even aan iets anders wil denken, ga ik een boek lezen	47%	39%	14%	30%	45%	25%
Als ik ergens over inzit, ga ik een boek lezen	51%	41%	8%	39%	47%	14%
Ik ga een boek lezen als ik kwaad ben	67%	26%	7%	56%	34%	10%

Tabel: Intrinsiek gemotiveerd leesgedrag (Tellegen en Frankhuisen, 2002, p. 63-65)

De onderzoekers concluderen het volgende op basis van de bovenstaande cijfers ten aanzien van sekseverschillen:

“(…) als jongens lezen teneinde hun humeur te beïnvloeden, dan is dat vooral omdat ze spanning zoeken. Minstens vier van de vijf jongens lezen graag spannende of griezelige boeken. Driekwart van de jongens op de basisschool gaat ook lezen uit verveling, van oudere jongens doet de helft dat nog. Van de jongens op de basisschool leest minstens de helft ook om rust en vergetelheid, verlichting van eenzaamheid of afleiding en afzondering te zoeken. Behalve dan als ze kwaad zijn: dan pakt nog maar een op de drie een boek. De aantallen bij oudere jongens zijn, waar het dergelijke vormen van leesvoldoening betreft, veel geringer.

Veel meer meisjes dan jongens zoeken hun heil bij het boek als ze hun stemming willen beïnvloeden. Dat was in de jaren tachtig al het geval (Tellegen en Catsburg 1987) en dat is nog steeds zo. Wij hebben zelfs de indruk dat dit verschil toeneemt. Waarschijnlijk omdat jongens, meer dan meisjes, inmiddels ontdekt hebben dat het spelen van een computerspel een goed middel is om hun humeur te beïnvloeden (Tellegen, Alink en Welp 2002)”.

(Tellegen en Frankhuisen, 2002, p. 65)

Ook een aantal taalpeilingen geeft informatie over de vraag wat leerlingen vinden van lezen:

“Uit Heesters e.a. 2007 blijkt dat 55% van de in 2005 ondervraagde leerlingen einde basisonderwijs lezen leuk vindt (jongens 43%, meisjes 66%), dat 82% lezen makkelijk vindt (jongens 78%, meisjes 85%), en dat zo’n 70% lezen belangrijk vindt (jongens 65%, meisjes 75%)”.

(Bonset en Hoogeveen, 2009, p. 86)

Als redenen voor kinderen (meisjes en jongens) uit groep 7/8 om boeken buiten schooltijd te lezen, noemt Lubbinge:

Leuk: 70%

Spannend: 56%

Als ik me verveel: 40%

Rustig, zo kan ik even aan wat anders denken: 35%

Moet van school: 19%

Moet van ouders: 15%

Anders: 7%

(Lubbinge, 2005, p. 4)

Lubbinge geeft hierbij de volgende toelichting:

“Meisjes vinden lezen vaker leuk dan jongens. Acht op de tien meisjes zeggen dat ze lezen omdat ze het leuk vinden. Bij de jongens ligt dat percentage op 58%. Jongens zeggen vaker dat ze lezen omdat ze het rustgevend vinden, zodat ze even aan wat anders kunnen denken (39%). Drie op de tien meisjes noemen dezelfde reden (30%).

Kinderen die vaker lezen, noemen lezen ook vaker leuk en spannend. Daarnaast vinden kinderen die vaker lezen, lezen ook vaker rustgevend. Kinderen die minder vaak lezen zeggen dat zij lezen omdat het moet van school en ouders”.

(Lubbinge, 2005, p. 4-5)

Lubbinge onderzocht de waardering voor lezen ook door te vragen of kinderen lezen makkelijk of moeilijk vinden, en welk cijfer ze lezen en andere activiteiten geven:

- “Ruim zeven op de tien van de kinderen uit groep zeven en acht vinden lezen makkelijk. Jongens vinden lezen even moeilijk of makkelijk als meisjes (72%)”. (Lubbinge, 2005, p. 7)
- “Meisjes geven boeken lezen gemiddeld een 7,5, van jongens krijgt deze activiteit slechts een 6,4. Jongens vinden daarentegen computergames spelen weer ontzettend leuk. Deze activiteit krijgt van de jongens een negen. Meisjes geven voor deze activiteit ‘slechts’ een 7,7”.
Het overzicht van alle cijfers:
 Internetten: totaal 8,6, meisjes 8,4, jongens 8,7
 Sporten: totaal 8,5, meisjes 8,3, jongens 8,7
 TV kijken: totaal 8,3, meisjes 8,2, jongens 8,4
 Computergames spelen: totaal 8,3, meisjes 7,7, jongens 9
 Boek lezen: totaal 7, meisjes 7,5, jongens 6,4
 (Lubbinge, 2005, p. 13)

2.2 Buitenlands onderzoek

Dat meisjes beter en meer lezen dan jongens en lezen ook leuker vinden, is te vinden in diverse buitenlandse en internationale onderzoeken. Hierbij wordt regelmatig verwezen naar PISA- en/of PIRLS-onderzoeken. Een aantal bevindingen:

- 93,8% van de meisjes van 7-11 jaar en 86% van de jongens in die leeftijdsgroep gaf aan ‘soms’ fictie te lezen. Iets meer dan 50% van de meisjes doen dit ‘vaak of zeer vaak’ in vergelijking met 35% van de jongens. Dit is een significant verschil. (Maynard e.a., 2008, p. 51)
- 47% van de jongens hield erg van lezen, ongeveer eenzelfde percentage hield een beetje van lezen, 3% zei helemaal niet van lezen te houden. Van de meisjes hield 69% erg van lezen, 27% een beetje. Deze cijfers sluiten aan bij de uitkomsten van het PIRLS-onderzoek (2004) waaruit bleek dat 55% van de jongens en 75% van de meisjes hield van het lezen van verhalen. (Dungworth e.a., 2004, p. 173)
- Uit onderzoek in 31 landen blijkt dat meisjes beter zijn in lezen dan jongens, wat ertoe heeft geleid dat jongens bestempeld worden als “de nieuwe achtergestelden”. (Farris e.a., 2009, p. 180)
- Jongens spenderen minder tijd aan lezen, zijn minder “zekere” lezers, zijn minder gemotiveerd om zich met lezen bezig te houden, waarden lezen niet echt als een activiteit voor de vrije tijd en zijn minder geïnteresseerd in lezen dan meisjes. (Farris e.a., 2009, p. 180)
- Veel jongens geven aan lezen als een vrouwelijke activiteit te zien. Er is onderzoek dat aantoonde dat 24% van de leerlingen in groep 4 dat al zo ziet. (Farris e.a., 2009, p. 180)

Waarom lezen kinderen? Dungworth e.a. (2004) geven op basis van hun onderzoek een vijftal redenen, waarbij ze geen onderscheid hebben gemaakt naar geslacht:

- De meest populaire reden was van emotionele aard: lezen geeft plezier, rust e.d.
- De tweede reden was van imaginaire aard en had te maken met de manier waarop het lezen de lezer meeneemt in de wereld van het verhaal (‘Je zou willen dat je daar was’, ‘De verschillende werelden geven met het gevoel daar te zijn’).
- Leerlingen gaven aan te genieten van de manier waarop een verhaal was opgebouwd en/of samengesteld (plot, stijl, aard van de personages).

- Lezen was voor sommigen een alternatieve hobby of tijdsbesteding.
- Ten slotte kon lezen een educatief doel dienen of voorzien in een behoefte aan informatie.
(Dungworth e.a., 2004, p. 174)

2.3 Waarom verschil?

De vraag naar het waarom van het verschil in leesgedrag tussen jongens en meisjes wordt in de meeste onderzoeken niet gesteld, althans niet in Nederlandse onderzoeken naar lezers van de beoogde doelgroep (9-12 jaar). Stalpers (2011) probeert in een onderzoek onder bibliotheekgebruikers van 13 jaar en ouder wél een antwoord te geven op de vraag waarom meisjes meer lezen dan jongens:

“De twee belangrijkste verklaringen voor dit gegeven zijn dat meisjes meer gestimuleerd worden om te lezen (met name door hun vrienden, en in minder mate ook door hun ouders) en dat zij veel gevoeliger zijn voor die stimulansen van anderen. Of in psychologisch jargon: hun *motivation to comply* is hoger. Voorts hebben meisjes een (iets) rijkere fantasie, zijn ze (afgaand op rapportcijfers) beter in lezen en ervaren ze minder risico op een miskoop”.
(Stalpers, 2011, p. 90)

In het Engels- en Duitstalig onderzoek wordt aanzienlijk meer beweerd - of zo je wil, gespeculeerd - over het waarom van het verschil. Zo verwijzen diverse auteurs naar bevindingen uit de psychologie, neurologie en/of de psychoanalyse. Vaak wordt een combinatie van factoren als verklarend gezien. Dat er verschil is, is volgens Garbe (2003) geen nieuwe ontdekking. Ze schrijft onder meer:

“Dat de interesses en behoeften van jongens en meisjes verschillen, is naar mijn overtuiging geen nieuwe, maar een historisch oude stand van zaken, of men dit nu uit verschillende socialisatie- en levensomstandigheden, verschillende psychische structuren, de sekse-specifieke menselijke geschiedenis of vanuit de fysiologie van de hersenen verklaart. Het feit blijft dat de interesses verschillend zijn.
(Garbe, 2003, p. 25)

Een belangrijk resultaat uit de door Garbe aangehaalde onderzoeken, is dat er in de leescarrière van basisschoolleerlingen twee keer sprake is van een zogenoemde ‘leesbreuk’. De eerste ‘leesbreuk’ vindt in of net na groep 4 plaats, tussen het achtste en negende levensjaar, met de overgang van het aanvankelijk lezen naar het voortgezet lezen en schrijven. Een belangrijke indicator hiervoor was de mate waarin leerlingen plezier hadden in het onderwijs in hun moedertaal (zie Garbe, 2004, p. 17). De tweede ‘leesbreuk’ is volgens Garbe ingrijpender, en vindt plaats tussen het elfde en dertiende levensjaar, dus met de overgang van kindertijd naar pubertijd (zie Garbe, 2004, p. 18). Garbe stelt vast dat jongens uit die leeftijdscategorie geen boeken van klassieke kinderboekenschrijvers zoals Astrid Lindgren tot hun lievelingsboeken rekenen, maar alleen titels die aansluiten bij trends, voorkeuren uit hun peergroep of de media. Vooral bij jongens worden de gedrukte media dan verdrongen door de beeldschermmedia, terwijl meisjes de nieuwe media eerder als aanvulling op de oude media gebruiken (zie Garbe, 2004, p. 20). Het switchen door jongens naar andere media, kan en moet volgens Garbe voorkomen worden:

“Uit leesbiografieën en psychoanalytisch onderzoek weten we dat het lezen in de kindertijd en puberteit vooral dient om plezier te krijgen en om de fantasie te bevredigen. Om een stabiele leesmotivatie op te bouwen moet het lezen in de kindertijd, dus in de tijd tussen 8 en 12/13 jaar (na de verwerving van leesvaardigheid (...)) en voor de haast onvermijdelijke ‘leesbreuk’ in de puberteit) als een plezierige praktijk worden ervaren”.

(Garbe, 2004, p. 20)

3 Leesvoorkeuren

De resultaten uit onderzoeken kunnen voorkeuren voor bepaalde titels, series, auteurs en genres betreffen. Deze aspecten komen hieronder zoveel mogelijk onderscheiden aan bod.

3.1 Nederlands onderzoek

Titels

De populairste boeken onder jongens volgens Lubbinge (2005) zijn:

- Harry Potter, serie, J.K. Rowling (17%)
- Harry Potter, De orde van de Feniks, J.K. Rowling (11%)
- Kameleonserie, H. de Roos, (5%)
- Harry Potter, De Vuurbeker, J.K. Rowling (3%)
- Wolf, serie (3%)

(Lubbinge, 2005, p. 17)

De Harry Potter-serie komt ook terug in het onderzoek van La Roi (2010), naast andere, ook van oorsprong Nederlandse titels. De antwoorden zijn bij La Roi steeds gesplitst in die van jongens uit groep 5/6 en die van jongens uit groep 7/8.

	Titel	Auteur
1	<i>Sjakie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
2	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
3	<i>Reis door de tijd</i>	G. Stilton
4	<i>De wilde voetbalbende</i>	J. Masanek
5	<i>Het spook van de metro</i>	G. Stilton
6	<i>Een weerwolf in de Leeuwenkuil</i>	P. van Loon
7	<i>De GVR</i>	R. Dahl
8	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton
9	<i>Monsterjacht</i>	A. Blade
10	<i>Bungelend aan een staartje</i>	G. Stilton

Favoriete titels jongens groep 5 en 6 (La Roi, 2010, p. 35)

	Titel	Auteur
1	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
2	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
3	<i>Radeloos</i>	C. Slee
4	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
5	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
6	<i>Afblijven</i>	C. Slee
7	<i>De geheimen van het wilde woud</i>	T. Dragt
8	<i>Kappen</i>	C. Slee
9	<i>Spijt</i>	C. Slee
10	<i>Tien torens diep</i>	J. Vriens

Favoriete titels jongens groep 7 en 8 (La Roi, 2010, p. 46)

La Roi concludeert op basis van de leesvoorkeuren van deze twee groepen jongens:

“Boeken waarin jongens de hoofdrol spelen – zoals ‘Harry Potter’, ‘De Kameleon’ en ‘Sjakie en de chocoladefabriek’ – worden door zowel jongens als meisjes genoemd, terwijl verhalen met meisjes in de hoofdrol – zoals ‘Floortje Bellefleur’ en ‘De Bleshof’ – helemaal niet en ‘Otje’ en ‘Matilda’ nauwelijks bij jongens voorkomen. Ook Linders wees hierop in haar verslag van 1988. Alle emancipatie ten spijt, lijkt hierin anno 2010 nog weinig verandering te zijn gekomen”.

(La Roi, 2010, p. 73)

Series

La Roi (2010) vond het volgende ten aanzien van de voorkeur van jongens voor series:

	Serietitel	Auteur
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
3	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
4	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon
5	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks
6	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
7	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks
8	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils
9	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen

Favoriete series jongens groep 5 en 6 (La Roi, 2010, p. 34)

	Serietitel	Auteur
1	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
2	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
3	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
4	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon
5	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan
6	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils
7	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
8	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
9	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen
11	<i>Wolf</i>	J. Postma
12	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks
13	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
14	<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny
15	<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine
16	<i>Timboektoe</i>	C. Slee

Favoriete series jongens groep 7 en 8 (La Roi, 2010, p. 45)

Over het lezen van series in het algemeen schrijft La Roi:

“In de literatuur (Ghesquiere, 2004) wordt serielezen gezien als bijna noodzakelijk voor het verwerven van inzicht in tekststructuren en –strategieën. Ghesquiere noemt serielezen dan ook voor de meeste kinderen een vast stadium in de leesontwikkeling. Als verklaring voor het succes noemt zij de duidelijke identificatie- en compensatiemogelijkheden. De gehanteerde formule geeft voldoening en de lezer ervaart een emotioneel gevoel van veiligheid. Daarnaast wordt het begripsvermogen van het verhaal verhoogd, lezers krijgen meer vat op het geheel en kunnen daardoor ook meer genieten van details [Ghesquiere, *Het verschijnsel jeugdliteratuur*, 2004]. Afgaande op de populariteit van series naarmate de leeftijd van de lezer stijgt, lijkt het genoemde stadium te beginnen in groep 5 en 6, wat zich voortzet in groep 7 en 8. Ook Chambers onderkent dat kinderen wanneer zij een boek leuk vinden, de neiging hebben om onmiddellijk op zoek te gaan naar nog een boek van dezelfde auteur. Hoewel dit lezers oplevert, zijn dit in zijn theorie bewoners van een platte wereld, die in zijn ogen gestimuleerd dienen te worden om buiten de gebaande paden te treden. Zij worden daartoe aangezet door het delen van ervaringen [Chambers, *Vertel eens. Kinderen lezen en praten*, 2002]. Series zijn door hun overeenkomstige opbouw geschikt om daartoe als opstapje te dienen. Zo werkt Oomen in de ‘Hoe overleef ik...’-serie met e-mails van wisselende personages, waaruit de lijn van het verhaal moet worden samengesteld. Deze wisselende focalisatie kan worden gezien als een literaire techniek van waaruit lezers (in de woorden van Chambers) ‘een reis om de wereld’ kan worden aangeboden en waarmee zelfs ‘de ruimte kan worden verkend’. Voorwaarde is wel dat zij daarin op een goede manier worden begeleid”.

(La Roi, 2010, p. 72-73)

La Roi geeft zelf de volgende conclusie en mogelijke verklaring voor het lezen van series door jongens en meisjes:

“Verhoudingsgewijs zijn meisjes grotere ‘serielezers’ dan jongens, wat nog duidelijker naar voren komt wanneer de strips, die ook onder de categorie series zijn geschaard, buiten beschouwing worden gelaten. Er zijn een paar mogelijke verklaringen te bedenken voor dit verschil. Een eerste verklaring is dat meisjes meer behoefte hebben aan de door Ghesquiere genoemde identificatie- en compensatiemogelijkheden. We hebben al geconstateerd dat meisjes meer lezen en het is niet denkbeeldig dat zij ook onderling meer hun ervaringen delen, waardoor een grotere overeenstemming ontstaat in de keuze van auteurs en titels. Tot slot wordt de keuze wellicht beïnvloed door de hypes van het moment. Evenals merkkleding en -schoenen van belang zijn om je te identificeren, kan dit binnen de peergroup ook gelden voor boeken die je leest”.

(La Roi, 2010, p. 72-73)

Auteurs

La Roi vond de volgende voorkeuren voor auteurs onder jongens in respectievelijk groep 5-6 en groep 7-8:

	Auteur	% jongens	% hele groep
1	P. van Loon	22,6%	18,2
2	W. Disney	16,3%	10,8
3	G. Stilton	13,5%	10,3

4	F. Diks	8,8%	4,6%
5	J. Vriens	7,5%	8,8%
6	J.K. Rowling	5,5%	3,1%
7	R.L. Stine	5,5%	4,6%
8	R. Dahl	5,0%	5,4%
9	A. van Gils	4,0%	2,1%
10	C. Slee	3,0%	8,3%
11	W. Vandersteen	3,0%	2,1%
12	D. Laan	2,0%	2,4%
13	J. Masanek	2,0%	-
14	M. Oldenhave	1,8%	2,8%
15	E. Blyton	1,8%	-
16	H. Hokke	1,8%	1,5%
17	V. den Hollander	1,8%	2,3%
18	H. Arnoldus	1,5%	-
19	A. Blade	1,5%	-
20	F. Oomen	1,5%	8,7%

Favoriete auteurs jongens groep 5 en 6 (La Roi, 2010, p. 32-33)

	Auteur	% jongens	% hele groep
1	W. Disney	14,2%	8,5%
2	P. van Loon	12,3%	8,3%
3	J.K. Rowling	12,3%	7,0%
4	J. Vriens	9,6%	11,6%
5	C. Slee	9,3%	-
6	G. Stilton	8,3%	5,6%
7	A. van Gils	7,3%	3,6%
8	R.L. Stine	7,3%	5,6%
9	J. Flanagan	5,0%	2,4%
10	F. Oomen	4,3%	25,1%
11	T. Dragt	4,0%	2,2%
12	J. Terlouw	4,0%	2,2%
13	J. Postma	3,6%	1,8%
14	W. Vandersteen	3,0%	1,9%
15	R. Dahl	2,0%	3,3%
16	C. Funke	2,0%	1,5%
17	F. Diks	1,7%	-
18	R. Gosciny	1,7%	-
19	P. Prins	1,7%	-
20	A. de Vries	1,7%	1,6%

Favoriete auteurs jongens groep 7 en 8 (La Roi, 2010, p. 44)

Op basis van deze bevindingen concludeert La Roi:

“Het onderscheid tussen jongens en meisjes waar het gaat om de populairste auteurs, is in groep 3 en 4 het kleinst. In groep 5 en 6 wordt het verschil tussen jongens en meisjes groter. Staat bij groep 3 en 4 nog dezelfde auteur bovenaan, in groep 5 tot en met 8 zijn het verschillende auteurs. De ‘top 20’ van auteurs uitgesplitst naar geslacht van de leerlingen kent de minste overeenkomsten in groep 7 en 8, zeker wanneer gekeken wordt naar de mate waarin overeenkomstige auteurs worden genoemd”.

(La Roi, 2010, p. 71)

Genres

Genres worden ook vaak aangeduid als ‘onderwerpen’. Lubbinge (2005) trekt de volgende conclusie ten aanzien van genrevoorkeuren:

“Spannende boeken, boeken uit een serie, avontuurlijke boeken en grappige boeken worden het leukst gevonden om te lezen. Sprookjes en gedichten worden het minst leuk gevonden door de kinderen uit groep zeven en groep acht”.
(Lubbinge, 2005, p. 15)

La Roi (2010) trekt ook conclusies ten aanzien van genrevoorkeuren, maar dan op basis van de scores op titels, series en auteurs:

“De onderwerpkeuze van de leerlingen verschilt naar geslacht en naar groep. Jongens in groep 3 en 4 kiezen vaker voor griezelen en voetbal, terwijl meisjes zich meer met sprookjes en vriendinnenclubjes bezighouden. Jongens in groep 5 en 6 kiezen vooral voor griezel- en avonturenboeken, voetbal en fantasy, terwijl meisjes vaker boeken uitkiezen waarin dieren, en dan met name pony’s en/of paarden, een hoofdrol spelen en kiezen voor realistische verhalen die zich dicht bij huis afspelen, met vriendschap en verliefdheid als onderwerpen. Bij zowel jongens als meisjes spelen ook schoolverhalen een belangrijke rol.

Wat betreft de populariteit van voetbalseries bij de jongens valt een verschuiving in titels waar te nemen. In groep 3 en 4 worden zowel ‘De Effies’, als ‘Koen Kampioen’ en ‘Snelle Jelle’ genoemd. In groep 5 en 6 komen de twee laatstgenoemde series terug, terwijl in groep 7 en 8 alleen ‘Snelle Jelle’ overblijft, maar wel met meer vermeldingen dan in de lagere groepen. Een andere constante bij de jongens zijn de avonturen van ‘De Kameleon’. In alle groepen komt deze serie terug, zij het in groep 5 en 6 in hogere mate dan in de andere groepen, wat niet helemaal is toe te schrijven aan het grotere aandeel van deze leerlingen op het totaal. Bij de jongens in groep 7 en 8 bestaat nog steeds veel belangstelling voor griezelen en voetbal, en neemt het aandeel fantasyboeken en historische verhalen toe. Bij de meisjes blijven vriendschap en schoolverhalen een rol spelen, evenals verliefdheid. Daarbij komen in toenemende mate ‘zwaardere’ thema’s aan bod, met impliciete waarschuwingen voor de gevaren van de moderne maatschappij, zoals loverboys, al dan niet in combinatie met cybercrime. Daarnaast vormen verslaving, pesten, ziekte en dood thema’s die herhaaldelijk voorkomen”.

(La Roi, 2010, p. 74)

3.2 Buitenlands onderzoek

Dungworth e.a. (2004) vroegen hun proefpersonen naar favoriete boeksoorten, genres, titels en auteurs. De volgende resultaten zijn waar mogelijk toegespitst op jongens (groep 7):

- Vergeleken met strips en tijdschriften waren boeken waren het meest populair onder de leerlingen. Toch leest 40% van de jongens strips en 27% tijdschriften. (Dungworth e.a., 2004, p. 174)
- “Avontuur (72% jongens, 50% meisjes) en humor waren de meest populaire genres onder leerlingen, gevolgd door ‘geen favoriet’, griezelen en fantasy voor

jongens; dierenverhalen, fantasy en griezelen voor meisjes”. (Dungworth e.a., 2004, p. 175)

- De populairste titels waren vier delen uit de Harry Potter-serie, drie titels van Jacqueline Wilson en één titel van Meg Cabot. Op plaats 1 en 2 stonden twee Harry Potter-titels. (Dungworth e.a., 2004, p. 176)
- De favoriete auteurs onder jongens waren: geen favoriet (32%), J.K. Rowling (22%), R. Dahl (8%), L. Snicket (7%), J. RR. Tolkien (5%), J. Wilson (5%), E. Blyton (3%), T. Deary (3%), A. Horowitz (3%), D. Pilkey (3%), J. Strong (3%). (Dungworth e.a., 2004, p. 176)

Hoewel Earl & Maynard (2006) de resultaten van hun onderzoek niet uitsplitsten naar geslacht, bestond hun doelgroep wel voor het grootste deel uit 9- en 10-jarige jongens, en dan ook nog jongens die niet kunnen lezen, niet geïnteresseerd zijn in lezen of niet willen lezen, door hen aangeduid als “reluctant readers” ofwel ‘onwillige lezers’. Onderstaand schema uit hun onderzoek laat duidelijke voorkeuren voor bepaalde genres zien:

Leesstof	Aantal participanten			
	Eerste keus	Tweede keus	Derde keus	Totaal
Non-fictie	6	3	4	13
Rijmen (poëzie)	5	5	1	11
Strip/tijdschrift	2	4	4	10
Crossover (fictie/non-fictie)	1	0	2	3
Fictie	0	2	3	5

Leesstof gekozen door de participanten (Earl & Maynard, 2006, p. 172)

Als verklaring voor de voorkeur voor non-fictie schrijven Earl & Maynard:

“Er is gesuggereerd dat dit komt omdat onwillige lezers gemakkelijker in staat zijn om non-fictie te waarderen. Het is op feiten gebaseerd en een bron van nuttige informatie, met een duidelijk doel waarmee de onwillige lezers zich kunnen identificeren”. (Earl & Maynard, 2006, p. 271)

Dit is echter nog geen verklaring voor de populariteit van rijmen. Earl & Maynard zoeken de verklaring daarvoor in de kleurige omslag van het boek dat ze hun participanten aanboden en in het feit dat het rijmen bevatte, volgens hen een populair onderwerp. Ze schrijven verder:

“Een van de redenen dat rijmen – en alle vormen van poëzie – populair zijn bij onwillige lezers zou samen kunnen hangen met de vorm en de stijl (...). Poëzie heeft ritme en vertelt een verhaal of beschrijft iets op een unieke manier. Verder is het zo dat gedichten en rijmen vaak kort zijn, vooral als ze bedoeld zijn voor een jonger publiek. Daarom komt het gevoel iets bereikt te hebben veel sneller bij het uitlezen van een rijm dan bij het lezen van een verhaal, vooral als het rijm ook humor bevat”. (Earl & Maynard, 2006, p. 172-173)

Maynard e.a. (2008) vroegen hun participanten naar hun favoriete verhaalpersonages, titels, auteurs, illustratoren, eigenschappen van verhaalpersonages, eigenschappen van menselijke verhaalpersonages en genres. Helaas splitsten de onderzoekers in hun verslag van hun

grootschalige onderzoek de resultaten niet altijd uit naar geslacht. Bij de volgende bevindingen deden ze dat wel:

- De meisjes gaven voorkeur aan een meisje, de jongens aan een jongen als verhaalpersonage. Dit gold in sterkere mate voor de leeftijdsgroep 11-16 jaar dan voor de leeftijdsgroep 7-11 jaar. (Maynard e.a., 2008, p. 58)
- 46,6% van de jongens in de leeftijdsgroep 7-11 jaar gaf aan absoluut niet over een meisje te willen lezen. Hierin verschilden jongens en meisjes significant; meisjes hadden dus niet zo'n sterke afkeur van een mannelijk personage als dat jongens dat hadden van een vrouwelijk personage. (Maynard e.a., 2008, p. 59)
- In de leeftijdsgroep 7-11 jaar hadden meisjes ook een significant grotere voorkeur voor een dier als hoofdpersonage dan de jongens. De jongens hadden weer een significant grotere voorkeur dan meisjes voor een volwassene, een machine, een stripfiguur, een wezen van een andere planeet en een monster als hoofdpersonage. (Maynard e.a., 2008, p. 58)
- In de leeftijdsgroep 11-16 jaar hield een derde van de jongens ervan om te lezen over stripfiguren. Ze hadden ook een significant grotere voorkeur voor verhaalpersonages als een machine, een wezen van een andere planeet, iemand die magie of speciale krachten gebruikt, en een monster. Zowel jongens als meisjes kregen naarmate ze ouder waren een grotere voorkeur voor een volwassene als verhaalpersonage. Maynard e.a., 2008, p. 58)
- Het populairste genre voor zowel de leeftijdsgroep 7-11 jaar als die van 11-16 jaar was grappige verhalen. Dat gold zowel voor de meisjes als de jongens in die groepen. Jongens uit de leeftijdsgroep 7-11 jaar hielden significant meer dan meisjes van realistische avonturenverhalen, griezelverhalen, science fiction en historische verhalen. Jongens uit de leeftijdsgroep 11-16 jaar gaven na grappige verhalen de voorkeur aan realistische avonturenverhalen en griezelverhalen.

Het kwalitatief onderzoek onder jongens uit groep 7 van Farris e.a. (2009) leidde tot de volgende conclusies ten aanzien van hun leesvoorkeuren:

- “Jongens uit groep 7 kozen boeken die er ‘goed uitzagen’. Observaties in de klas tijdens het vrij lezen lieten zien dat jongens vaak een boek kozen op basis van een blik op de omslag”. Uit de observaties bleek ook dat minder goede lezers ook letten op de lay-out van de boeken. Ze kozen niet te dikke boeken, met veel wit in de marge, maar ook boeken waarvan de lay-out opvallend was. (Farris, e.a., 2009, p. 183-184)
- “(...) jongens kozen boeken die deel uitmaakten van een serie of die geschreven waren door een favoriete auteur”. (Farris e.a., 2009, p. 184)
- “(...) de jongens gaven aan dat ze er van hielden een personage te volgen in een aantal situaties, en in het geval van serieboeken gedurende jaren. (...) De jongens gaven de voorkeur aan boeken met kenmerkende personages die niet als perfect werden uitgebeeld, maar met aannemelijke gebreken. Vooral populair waren boeken met een personages die te maken hadden met uitdagingen en die overwonnen, die lieten zien dat gebreken vaak overwonnen werden of op een positieve manier gebruikt werden om uitdagingen aan te gaan”. (Farris e.a., 2009, p. 184)
- “Jongens kozen boeken met feiten en informatieve boeken met korte stukken tekst, ondersteund door foto's of cartoonachtige tekeningen”. Jongens waardeerden

buitentekstuele elementen, zoals beeldend schrift of aanduidingen die je door het boek leiden. Boeken met een enkelvoudige verhaallijn hadden de voorkeur. En verder was de praktijk van de leerkrachten om een selectie van informatieve boeken aan te bieden die aansloten bij het schoolcurriculum, bijzonder belangrijk (...). (Farris e.a., 2009, p. 184)

- “Beide leerkrachten lazen regelmatig zowel fictie als non-fictie teksten voor. De betere lezers onder jongens werden sterk beïnvloed door deze vaste en effectieve praktijk. Zij kozen vaak een boek van dezelfde auteur of over hetzelfde onderwerp als de leerkracht had gekozen voor het voorlezen. (...) Aan de andere kant waren de moeizame lezers bijna geheel afhankelijk van de boeken die de leerkrachten hadden voorgelezen in de klas. Zij gaven er de voorkeur aan zich niet te wagen aan het zelf kiezen van boeken als dat niet nodig was”. (Farris e.a., 2009, p. 184)

4 Aanbevelingen

In de hierboven besproken onderzoeken worden nauwelijks specifieke aanbevelingen gedaan die je bijvoorbeeld als uitgever direct kunt toepassen op nieuw te ontwikkelen titels of series. Dat geldt vooral voor het Nederlandse onderzoek. In het Engelstalige onderzoek worden wel aanbevelingen gedaan ten aanzien van het scheppen van een leesbevorderend klimaat voor jongens en worden soms specifieke genres en titels aanbevolen door de onderzoekers.

Toch zijn er wel publicaties waarin heel concrete aanbevelingen worden gedaan. Dat geldt voor publicaties van auteurs en bibliothecarissen. Een aantal van deze publicaties wordt daarom hieronder ook aangehaald, ook al zijn deze publicaties niet gebaseerd op systematisch onderzoek, hoe klein of groot dan ook, maar op praktijkervaringen.

4.1 Nederlandse publicaties

Visie van auteurs

Op basis van gegevens over de ontwikkeling van het brein en de bevinding dat er vooral vanaf het twaalfde jaar, mede onder invloed van hormonen, grote verschillen tussen jongens en meisjes gaan ontstaan, schrijft Marion van de Coolwijk:

- “Echte jongensboeken zijn conceptueel, bevatten veel actie, hebben weinig achterliggende gedachten en zijn bovenal ongecompliceerd met eenduidige verhaallijnen. Meisjesboeken daarentegen zitten boordevol gevoelens, gedachten, twijfels, relaties en bevatten meer beschrijvingen. De weinige boeken die er zijn voor jongens en meisjes hebben een combinatie van al deze factoren”.
(Van de Coolwijk, 2011, p.99)
- “In onze huidige maatschappij voert het beeld de boventoon. Je hoeft de taal niet meer te gebruiken om verhalen te vertellen. Het beeld is een op zichzelf staan communicatiemiddel geworden. Jongens van nu hebben keuze genoeg om hun beeld te scheppen. Zodra de basisschooltijd is afgelopen en de vrije leeskeuze ontstaat, kiezen ze niet bij voorbaat als eerste een boek.
Ik durf te stellen dat we dit moeten accepteren en vanuit deze acceptatie na gaan denken hoe we de taal kunnen integreren met het beeld”. [Ze geeft als voorbeeld de serie *Ik ben niet bom* van uitgeverij De Fontein]
(Van de Coolwijk, 2011, p. 99-100)

Corine Botman zegt zich op Sullivan (2004, zie ook hieronder) te baseren wanneer ze de volgende aanbevelingen geeft voor goede boeken voor jongens in de puberleeftijd:

- “Een goed boek voor jongens is een boek dat ze willen lezen, over iets wat hen interesseert”.
- “Met humor erin (houd in gedachten dat jongens de poep- en piesgrappen eigenlijk nooit ontgroeien), sport en verhandelingen over hoe je dingen maakt”.
- “Met korte hoofdstukken die eindigen met een cliffhanger”.
- “En, het belangrijkste, als we het hebben over ‘Why Johnny won’t read’: ‘Johnny doesn’t care why, he cares what.’ Dus: niet te veel ontwikkeling in de personages, maar wel gedetailleerde beschrijvingen van dingen - auto’s, motoren, apparaten, wapens. ‘Johnny wants to know how it works.’”

- “Speel in op hun interesses. Stop er een hele berg dooie gasten in, schrijf zintuiglijk, visueel en graag met een heleboel thrills; meteen en steeds. Zo hou je hun belangstelling vast.”
(Botman, 2011, p.137)

4.2 Buitenlandse onderzoeken en publicaties

Visie van onderzoekers

Dungworth e.a. (2004) pleiten voor het voorop stellen door school en bibliotheek van het met plezier lezen, en wijzen op het belang van het vasthouden (bij meisjes) dan wel bevorderen (bij jongens) van de interesse in lezen:

“De bevindingen wijzen er op dat het noodzakelijk is om het plezier in lezen van vrouwelijke leerlingen vast te houden, onder meer door het bijhouden van een up-to-date aanbod van fictie en non-fictie titels in scholen en bibliotheken om te voorzien in een breed gebied van vaardigheden en interesses. Het is net zo noodzakelijk, hoewel meer uitdagend, om mannelijke leerlingen meer plezier in lezen bij te brengen. (...) Onderzoek naar leesmotivatie heeft aangetoond dat de motivatie om te lezen met het ouder worden minder wordt, in het bijzonder wanneer de attitude van een leerling minder positief wordt (Mazzoni et al. 2000; McKenna et al. 1995). Wanneer jongens lezen niet leuk vinden op de leeftijd van 9 en 10 jaar, is het onwaarschijnlijk dat de situatie verbetert als ze ouder worden”.
(Dungworth e.a., 2004, p. 181)

Earl & Maynard (2006) pleiten voor een grote rol voor non-fictie in het overwinnen van desinteresse en onzekerheid bij het lezen:

“(...) dat informatieve boeken een sleutelonderdeel vormen bij het overwinnen van de onwilligheid bij het lezen, aangezien deze groep lezers duidelijk de voordelen van het lezen waardeert, zolang dit hen wordt aangeboden op een manier die zij als relevant ervaren”.
(Earl & Maynard, 2006, p. 173)

Dit hangt niet alleen samen met het feit dat de voorkeur van onwillige lezers vaak uitgaat naar non-fictie, maar ook met hoe deze lezers het doel van lezen zien, namelijk als een activiteit met een doel, namelijk: informatie verschaffen. Omdat het onderzoek van Earl & Maynard ook aantoonde dat de leesattitude van onwillige lezers niet alleen afhangt van het boekenaanbod, maar ook van het doel en de relevantie voor hen als individu, stellen ze dat “om de onwilligheid om te lezen te overwinnen, een persoon-gerichte benadering moet worden gevolgd, meer dan een lezen-gerichte benadering” (Earl & Maynard, 2006, p. 177). In hun aanbevelingen benadrukken ze onder meer het belang van ondersteuning door de ouders, het aansluiten bij individuele interesses, en het associëren van lezen met plezier om zowel de onzekerheid van onwillige lezers weg te nemen als hun beperkte opvatting van wat lezen hen kan bieden te verbreden.

Farris e.a. (2009) concluderen hetzelfde: “De bevindingen van dit onderzoek belichten het belang van het helpen van jongens om boeken te vinden die voldoen aan hun persoonlijke maatstaven” (Farris e.a., 2009, p. 185). Zij geven twee soorten aanbevelingen in hun artikel over wat jongens in groep 7 graag lezen. Ten eerste geven ze aanbevelingen voor titels, ten

tweede voor een manier van communiceren over boeken. Wat betreft het eerste: op basis van de categorieën boeken waar de voorkeur van de jongens naar uitging, maakten Farris e.a. het volgende overzicht van boeken die jongens aanspreken:

<p>Boeken die er goed uitzien (verleidelijke omslagen, gemakkelijk om te lezen, ongebruikelijke lay-out)</p>	<p>Balliet, B. (2008). <i>The Calder game</i>. New York: Scholastic. Base, G. (2008). <i>Enigma: A magical mystery</i>. New York: Abrams. Kibuishi, K. (2008). <i>Amulet: The stonekeeper – Book 1</i>. New York: Scholastic. Wood, D. (2008). <i>Into the volcano</i>. New York: Scholastic.</p>
<p>Boeken die deel uitmaken van een serie of geschreven zijn door een favoriete auteur: fantasy</p>	<p>Gutman, D. (2008). <i>Nightmare at the book fair</i>. New York: Simon & Schuster. Haddix, M.P. (2008). <i>Found: The missing – Book 1</i>. New York: Simon & Schuster. Jacques, B. Redwall series (fantasy world of small animals). Paver, M. (2004). <i>Wolf brother</i>. New York: HarperCollins. Riordan, R. (2008). <i>The battle of the labyrinth</i>. New York: Hyperion. Rowling, J.K. Harry Potter series (magic).</p>
<p>Boeken die deel uitmaken van een serie of geschreven zijn door een favoriete auteur: realistische fictie</p>	<p>Clements, A. (2008). <i>Lost and found</i> (M. Elliot, Illus.). New York: Atheneum. Other favorites by this popular author include <i>Frindle</i> (1996), <i>Lunch Money</i> (2005) and <i>No Talking</i> (2007). Horowitz, A. Alex Rider series (spy series).</p>
<p>Boeken met een personage dat een aantal situaties of jaren beleeft</p>	<p>Farris, P.J. (2007). <i>Crossover dribble</i>. Mahomet, IL: Mayhaven. Karlowski, G.L. (2004). <i>Quake! Disaster in San Francisco, 1906</i>. Atlanta: Peachtree. Mason, P. (2007). <i>Camel rider</i>. Watertown, MA: Charlesbridge. Peet, M. (2003). <i>Keeper</i>. Cambridge, MA: Candlewick.</p>
<p>Informatieve boeken met korte stukken tekst, ondersteund door foto's of illustraties</p>	<p>Aguilar, D. (2008). <i>Eleven planets: A new view of the solar system</i>. Washington, DC: National Geographic. Blackwood, G. (2008). <i>The great race: The amazing round-the-world auto race of 1908</i>. New York: Amulet. Marin, A. (2006). <i>Oh, rats! The story of rats and people</i> (C.S. Mordan, Illus.). New York: Dutton. Murawski, D. (2007). <i>Face to face with caterpillars</i>. Washington, DC: National Geographic. Schanzwer, R. (2009). <i>What Darwin saw: The journey that changed the world</i>. Washington,</p>

	DC: National Geographic.
Graphic novels en graphic non-fictie	<p>Avi (2004). <i>City of light, city of dark</i>. New York: Scholastic.</p> <p>Fleming, A.M. (2007). <i>The magical life of Long Tack Sam</i>. New York: Penguin.</p> <p>Jeffrey, G., & Petty, K. (2005). <i>Abraham Lincoln: The life of America's 16th president</i> (M. Lacey, Illus.). New York: Rosen.</p> <p>Sis, P. (2007). <i>The wall: Growing up behind the Iron Curtain</i>. New York: Farrar, Straus and Giroux.</p> <p>Smith, J. Bone series.</p>

Boeken die jongens aanspreken (Farris e.a., 2009 p. 186)

Wat betreft de manier van communiceren over boeken: in hun onderzoek lieten Farris e.a. (2009) jongens uit groep 7 corresponderen over de door hen gekozen en/of gelezen boeken met aankomende leerkrachten. Dit leidt bij Farris e.a. tot een pleidooi voor het gebruik van moderne technologieën bij het lezen met het oog op het ontwikkelen van een positieve leeshouding. De toegankelijke technologie - in dit geval laptops – zorgde er volgens hen voor dat de jongens niet alleen positieve relaties met hun e-mailpartners ontwikkelden, maar ook dat de jongens beziggehouden en gemotiveerd werden door zowel de technologie als de interessante boeken. Dat de leerlingen positieve relaties opbouwden via e-mail was al eerder gevonden door Doherty and Mayer (2003). Het belang van de mogelijkheid om op nieuwe manieren in contact te komen met leden van een grotere gemeenschap, zo schrijven Farris e.a., moet je ook zien als een manier om aan te sluiten bij de geletterdheid van jongens en die ook te bevorderen (Farris e.a., 2009, p. 187). Het contact met andere jongens en met leerkrachten zorgde ervoor dat de jongens hun mening over boeken kwijt konden, de leerkrachten inzicht kregen in wat de jongens wel/niet leuk vonden en de jongens lijstjes konden uitwisselen met boeken die je écht moest lezen.

Visie van bibliothecarissen

Michael Sullivan, bibliothekedirecteur en schrijver van het boek *Connecting Boys with Books: What Libraries Can Do* (2003), stelt dat één van de belangrijkste redenen dat jongens niet zoveel lezen als meisjes, te maken heeft met wie hun rolmodellen zijn: “Jongens identificeren zich met de mannen in hun leven, en mannen, in het algemeen, lezen niet zoveel boeken als vrouwen” (Sullivan, 2004, p. 36). Hij haalt vervolgens een onderzoek aan waaruit bleek dat de kans dat moeders boeken lezen tien keer groter is dan de kans dat vaders die lezen. Het omgekeerde geldt als het gaat om het lezen van kranten. Over de relevantie hiervan schrijft Sullivan:

“Vanuit hun ontwikkeling gezien, bekijken jongens de wereld als een plaats die gevuld is met regels en instrumenten, en het is hun taak om te begrijpen hoe het werkt om zo dingen voor elkaar te krijgen. Kranten, nuttige hoe-maak-ik-handleidingen, en andere korte, informatieve teksten beantwoorden uitstekend aan deze behoefte. Maar ze voorzien jongens niet van de blijvende, taalrijke leeservaringen die ze nodig hebben om volwassen lezers te worden”.

(Sullivan, 2004, p. 36)

Hierna betreft hij de feiten op zichzelf: jongens lezen ook geen boeken “omdat wij hen aansporen de verkeerde te lezen”, geen rekening houden met hun leesvoorkeuren en die zelfs afwijzen. Hij verwijst hierbij naar hoe het brein van jongens werkt:

“(…) dat bij de hersens van jongens minder sprake is van activiteit tussen de hersenhelften dan bij die van meisjes. Met andere woorden, jongens gebruiken slechts de helft van hun hersenen op elk willekeurig moment. Dat betekent wanneer jongens lezen, dat ze een extra stoot geluid, kleur, beweging, of een andere lichamelijke stimulering nodig hebben om hun hersens snel te laten werken. Is het, gezien de interne bedrading van jongens, verwonderlijk dat ze het leuk vinden om sportverhalen en avonturenverhalen te lezen? Of fantasieverhalen waarin de held zoekt naar zijn plaats in de wereld? Non-fictie titels vervullen ook de aangeboren verlangens van jongens om betekenis te geven aan het universum en de grenzen van dit universum te testen.

Hoe reageren onderwijsgeevenden op de boeken waar jongens naar verlangen? Meestal wijzen we die af. In feite respecteren we de leesvoorkeuren van jongens veel minder dan die van meisjes. We staan er op dat alle kinderen boeken lezen die innerlijke reflectie bevorderen, die het emotionele meer dan het lichamelijke benadrukken. We definiëren ‘goede’ boeken als die boeken die passen bij de manier waarop meisjes denken. En wanneer leerkrachten leerlingen de opdracht geven ‘een boek te lezen’, zijn non-fictie boeken vaak uit den boze – volgens sommige onderwijsgeevenden zijn deze alleen geschikt voor nuttige taken”.

(Sullivan, 2004, p. 37)

Sullivan geeft in zijn artikel ten slotte een aantal praktische aanbevelingen voor het creëren van een ‘jongensvriendelijk’ klimaat in bibliotheek en klas:

- Stel een ‘(voor-)leesuur’ in voor kinderen van verschillende leeftijden. Kinderen kunnen scènes natekenen op posters die op de muur worden opgehangen. Kinderen kunnen fragmenten naspelen. Kinderen kunnen hun eigen versie van een boek schrijven.
- Stel je leesprogramma in op de dingen die jongens graag doen, bijvoorbeeld door aan te haken bij sportevenementen als de Olympische Spelen.
- Lees kinderen in de klas en de bibliotheek zoveel mogelijk voor: “Laat leerlingen gedurende een week hun lunches meenemen naar een leeg klaslokaal waar een vrijwilliger hen voorleest. Je zult ervan versteld staan hoeveel jongens zullen komen. Leg een boek klaar in een rustige hoek voor een regenachtige dag [wanneer de leerlingen niet buiten kunnen spelen]. Voor veel jongens was het voorleesuur op de kleuterschool het laatste moment waarop ze lezen als iets leuk hebben ervaren; zij zullen herboren op het (voor-)leesuur reageren”.
- Maak voorlezen onderdeel van je leesinstructie: “Het helpt jongens om narratieve structuren te begrijpen en lezen te veranderen in iets dat leuk is. Voorlezen spreekt van nature moeizame lezers aan, en zoals onderwijsonderzoeker Stan Steiner liet zien, maken jongens tot 70% uit van de leerlingen in RT-klassen”. (Sullivan, 2004, p. 39)

Ook Frank Sommer (2008) koppelt feiten en veronderstellingen over wat/hoe jongens lezen aan de praktijk van de bibliotheek, maar ook aan het bestaande boekenaanbod. Jongens lezen doelbewust, zegt Sommer, en dat betekent dat ze over thema’s willen lezen waarmee ze in het

dagelijks leven bezighouden of zouden moeten bezighouden. Sommer wijkt in dit opzicht af van naamgenoot Jörg Sommer (zie hieronder) volgens wie de voorkeur van jongens vooral uitgaat naar boeken die juist níet gaan over hun eigen werkelijkheid:

“Deze weinig lezende jongens willen met boeken niet in een andere wereld terecht komen, ze hebben geen escapistische interesses. De roman moet hier en nu spelen. Fantasy-literatuur is iets voor gymnasiumleerlingen, voor degenen met meer opleiding”.

(Sommer, F., 2003, p. 12)

Waar jongens van houden is volgens Sommer:

- Verhalen over mensen die het hebben gemaakt, die succesvol en geliefd zijn.
- Verhalen zonder lange beschrijvingen. Het verhaal moet rechtlijnig worden verteld, dus zonder tijdsprongen, perspectiefwisselingen of te veel personages.

Het doelbewuste is volgens Sommer ook van toepassing op de manier waarop jongens boeken zoeken: jongens willen snel een boek kunnen vinden, en hierbij niet beïnvloed worden door (vrouwelijke) volwassenen, maar eventueel wel door de mening van leeftijdgenoten. Sommer stelt dan ook voor om de zoekweg in de bibliotheek te verkorten en te vergemakkelijken door middel van visuele middelen en bewegwijzering en het maken van top-lijstjes met titels die door leeftijdgenoten worden aanbevolen.

Ten slotte pleit hij voor een verandering in het boekenaanbod. De werkelijkheid van bijvoorbeeld van oorsprong Turkse jongeren wordt nauwelijks weerspiegeld in het Duitse boekenaanbod. Er zouden - zie ook zijn opvatting over wat jongens graag lezen - meer van dit soort boeken moeten komen.

Visie van een auteur

Iemand die - ook nog op vaak humoristische wijze - aanbevelingen geeft die direct te maken hebben met de thematiek en de opbouw van boeken, is journalist en auteur Jörg Sommer. Hij doet dit in de vorm van stellingen:

- “Jongens zijn niet hetzelfde”. Er zijn zowel verschillen als overeenkomsten tussen jongens wat leesvoorkeuren betreft. Sommer wijst er op dat de interesses van jongens enorm verschillen, afhankelijk van de sociale omgeving waarin ze zich op dat moment bevinden. Hij geeft het voorbeeld van een boekhandelaar die vertelt dat de behoeften en keuzes variëren, afhankelijk van of de jongen alleen of met vrienden in de winkel komt. (p. 8-9)
- “Jongens willen geen losers zijn”. Jongens zijn sterk, cool en overwinnaars, of ze willen het graag zijn. Ze willen dus niet lezen over losers, al helemaal niet als er op de kaft al een loser staat afgebeeld. Natuurlijk willen jongens geen boeken die te veel van hen vragen: ze willen geen langdradige probleemboeken. (p. 9)
- “Jongens willen weg”. De meest succesvolle boeken van Karl May, Jules Verne e.d. hebben gemeen dat de locaties in die boeken ver weg zijn. Jongens hebben - ook vandaag de dag nog - een voorkeur voor escapistische literatuur”. (p. 9)
- “Jongens willen over mannen lezen”. Natuurlijk interesseren jongens zich voor meisjes, maar niet in boeken en al helemaal niet als voorbeelden. Ze willen lezen over echte kerels, of tenminste over jongens die proberen zich als echte kerels te gedragen. Protagonisten in jeugdboeken zijn geen gebroken persoonlijkheden; ze hebben hun tegenstrijdigheden, maar krijgen die onder controle. Helden in

jongensboeken zijn vooral in staat om dingen op te lossen. “Jongensliteratuur is geen probeemliteratuur, maar oplossingsliteratuur”. (p. 9)

- “Jongens willen bewonderen”. De helden van jongens hebben dynamiek, persoonlijkheid, eigen opvattingen over moraal, maar ook angsten en zorgen. Ze ontwikkelen zich tot ware helden die op de meest bepalende momenten karakter tonen. Maar ze zijn niet ‘lief’ of ‘zoet’. Jongens vinden hun helden niet zoet, ze bewonderen hen. Meisjes willen het liefst dat de protagonisten hun vriendinnen zijn, jongens willen hun rol innemen. (p. 9)
- “Jongens willen een bioscoop in de kop”. Jongens beleven dingen visueler dan meisjes, ze hechten meer aan de klassieke dramaturgie en aan de snelle handeling, ze hebben liever geen monologen, en geven de voorkeur aan actie boven reflectie. (p. 9)
- “Jongens willen fast food”. “Ook hoogwaardige kost wordt gemakkelijker verteerd, wanneer ze ook aantrekkelijk wordt geserveerd”. Voor jongensboeken betekent dat, ook rekening houdend met ‘bioscoop in de kop’: eenduidige, scènische handelingen, zo weinig mogelijk terugblikken, korte hoofdstukken, en een klassieke constructie van scènes: in elke scène een conflict, elke scène stuwt de handelingen verder. (p. 10)
- “Jongens willen geen geklets”. Jongens houden net als hun helden niet van veel geklets. Dus geen bladzijdenlange innerlijke monologen, eindeloze debatten, lange referaten over recht en onrecht. Ook over gevoelens moet je niet te lang praten, of het liefst helemaal niet. In 95% van de jeugdboeken spreken jongens en meisjes op dezelfde manier, wat volgens Sommer dus niet realistisch is. (p. 10)
- “Jongens willen ter zake komen”. Voor de leesmotivatie van jongens zijn de eerste vijf tot tien bladzijden van cruciaal belang. Begint een verhaal niet meteen met een spannende situatie, dan leest een jongen niet meer verder. Ze verwachten dat hun helden presteren, van de eerste tot en met de laatste bladzijde. (p. 10)
- “Jongens willen dynamiek”. Boeken voor jongens moeten dramatisch zijn, dus de maximale spanning met extreme karakters combineren. Extreme karakters zijn doorgaans niet ééndimensionaal. “Helden volbrengen werkelijk bovenmenselijke prestaties, antagonist zijn werkelijk slecht”. (p. 10)
- “Jongens willen (ont-)spanning”. Jongens willen spanning, maar ze lezen slechts wanneer ze ook een gevoel van ontspanning hebben. Het verhaal moet dan niet verwarrend zijn, en ook niet te veel associaties met hun eigen realiteit oproepen. Meisjes verwachten overigens het tegendeel; zij wensen juist vaak wel een relatie met hun eigen leefomgeving. (p. 10)
- “Jongens willen actie en moraal”. De tijd van de helden zonder een vlekje op hun moreel blazen, zoals Winnetou of De Drie Musketers, is voorbij. Moderne helden kunnen dieven, leugenaars en bedriegers zijn, maar ze hebben wel altijd een typische, eigen moraal. En de moraal in jongensboeken is oplossingsgericht. (p. 10)
- “Jongens willen weten wat er op hen af komt”. Jongens blijven - meer dan meisjes - hangen in hun favoriete genre. Genreoverstijgende boeken en series maken weinig kans. Meestal vindt tussen het 10^e en 14^e levensjaar een ‘genrewissel’ plaats. Zo gaan jongens die graag detectiveverhalen lezen op een gegeven moment over naar het meer volwassen genre van de thrillers. Alleen als het om fantasy gaat, blijven echte fantasy-liefhebbers liever binnen dat genre, of het nu om films, computergames of boeken gaat. Andersom zijn liefhebbers van andere genres wel bereid om een uitstapje naar een fantasy-titel te maken. (p. 10)

- “Jongens willen merken”. Sommer maakt een vergelijking met mode: voor meisjes is het belangrijk dat hun kleren er goed uitzien, voor jongens is het belangrijk een bepaald merk aan te hebben, ongeacht hoe de kleren er uit zien. Series functioneren daarom beter bij jongens dan bij meisjes. (p. 11)
- “Jongens willen zelf beslissen”. Bij jongens is er een groter verschil tussen wat ze zelf willen lezen en wat volwassenen willen dat ze lezen: meisjes proberen eerder aan rolverwachtingen te voldoen. Daarom is het ook zo dat de verplichte lectuur door veel minder jongens dan meisjes wordt gelezen.
- “Jongens willen ontdekken”. Jongens willen niet dat hen iets wordt bevolen. Ze willen zelf ontdekken. Volgens Sommer gaat het daarom vaak mis in leesbevorderingsprojecten. Zelfs wanneer de inhoud hen interesseert, loopt het spaak als er van dwang sprake is. “Jongens kan men niet tot lezen dwingen – men kan hen zeker wel tot lezen verleiden”. (p. 11)

5 Conclusie

Het belang van het ontwikkelen van boeken voor jongens staat buiten kijf. Alle aangehaalde auteurs erkennen dat jongens anders lezen en/of van andere soorten boeken houden dan meisjes. Zeker met het oog op wat Garbe (2003) en ook Dungworth e.a. (2004) schreven over het moment van de tweede breuk in de leescarrière van jongens op ongeveer 11-jarige leeftijd, is er enige urgentie om in de bovenbouw van het basisonderwijs te proberen jongens als lezers te behouden.

Bevindingen die steeds terugkeren met betrekking tot jongens in de bovenbouw van het basisonderwijs duiden in de richting van een sterke voorkeur voor:

- Non-fictie, grappige verhalen, avonturenverhalen, griezelverhalen, en fantasy.
- Serieverhalen: series van één, favoriete auteur of series met een hoofdpersoon die je door verschillende situaties of door de jaren heen kunt volgen. Een opmerking: de Engelse onderzoeken laten een sterke voorkeur van jongens voor series zien. La Roi daarentegen vindt dat meisjes grotere serielezers zijn. Dit sluit elkaar echter niet uit: La Roi concludeert dit op basis van de bevinding van meisjes meer titels van series noemen. Op basis van onder meer Sommer (2003) zou je dit gegeven als volgt kunnen interpreteren: jongens zijn trouwer aan een beperkte aantal series dan meisjes.
- Boeken met een verleidelijke kft en een speelse, verrassende lay-out.
- Mannelijke hoofdpersonen.
- Helden die uitdagingen aangaan en hun gebreken, zwaktes e.d. overwinnen.
- Thema's die aansluiten bij hun interesses.
- Actie en spanning vanaf het begin van het verhaal.
- Rechthoekigheid in het vertellen, dat wil zeggen niet teveel doorbrekingen van de chronologie of teveel perspectiefwisselingen.

Overigens maakt La Roi in de groep jongens uit haar onderzoek wel onderscheid tussen soorten leesattitude. Jongens met een lage leesattitude geven soms de voorkeur aan andere titels, series e.d. dan jongens met een gemiddelde of hoge leesattitude. Dit is wel iets om ook rekening mee te houden.

Tot slot een paar suggesties. Van de Coolwijk (2011) verwijst naar een 'jongensboekenproject' waar ze begin 2009 met illustrator Juliette de Wit aan werkte. Wellicht is het interessant om na te gaan om welk project het gaat, of het uitgegeven is en wat het succes hiervan is geweest.

Naar aanleiding van de opmerkingen van verschillende auteurs over de voorkeur van jongens voor mannelijke hoofdpersonen en de behoefte aan rolmodellen, is het wellicht een idee om series te ontwikkelen rond mannelijke helden. Brozo en Schmelzer (1997) hebben suggesties hiervoor gedaan met het oog op oudere jongens ('adolescent boys'). Uitgaande van de typologie van Jung en Arnold kwamen ze tot tien typen van positieve, mannelijke 'archetypen'. Hier hebben ze vervolgens titels bij gezocht uit zowel de klassieke literatuur als uit hedendaagse jongerenliteratuur.

Het zou wellicht lonen om de aandacht voor leesvoorkeuren nog iets verbreden, bijvoorbeeld tot en met het VMBO; er is zeker meer Nederlands onderzoek naar leesgedrag en -voorkeuren voorhanden als het gaat om lezers van 12 jaar en ouder. Zo vond Stalpers (2011) het volgende ten aanzien van het soort verhalen waar jongens en meisjes van houden:

- “ - Jongens houden van verhalen:
- met helden;
 - waarin personages avonturen meemaken die zijzelf graag zouden beleven;
 - over spannende avonturen.
- Meisjes houden van verhalen:
- waarin ze kunnen meeleven met of zich herkennen in personages;
 - waarin romantiek een rol speelt;
 - die hen inzicht in zichzelf en een uitlaatklep voor negatieve emoties bieden;
 - die hun fantasie prikkelen en hen meeslepen.
- Allebei houden evenveel van:
- verhalen met spanning en informatie (bijvoorbeeld over andere werelddelen).
- (Stalpers, 2011, p. 89)

Met deze en andere resultaten zou je in je boekenaanbod voor de bovenbouw van het basisonderwijs alvast rekening kunnen houden, bijvoorbeeld - denk hierbij aan wat Jörg Sommer (2003) de ‘merkvastheid’ van jongens noemde - door series te ontwikkelen die over de grens van de typen onderwijs doorlopen.

6 Literatuur

Bonset, Helge, en Mariëtte Hoogeveen: *Lezen in het basisonderwijs. Een inventarisatie van empirisch onderzoek naar begrijpend lezen, leesbevordering en fictie*. Enschede: SLO, 2009.

Botman, Corien: 'Jongens in jurken'. In: Helma van Lierop-Debrauwer en Toin Duijx (red.): *Iedereen leest! Een doorgaande leeslijn voor meisjes én jongens*. Tilburg: Tilburg University, 2011, p. 127-139.

Brozo, William G. en Ronald V. Schmelzer: 'Wildmen, warriors, and lovers: Reaching boys through archetypal literature'. In: *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, Vol. 41 (1997), nr. 1, p. 4-11.

Coolwijk, Marion van de: 'Lezen is een filmpje kijken in je hoofd'. In: Helma van Lierop-Debrauwer en Toin Duijx (red.): *Iedereen leest! Een doorgaande leeslijn voor meisjes én jongens*. Tilburg: Tilburg University, 2011, p. 95-102.

Dungworth, Naomi, Shirley Grimshaw, Cliff McKnight and Anne Morris: 'Reading for pleasure? : A summary of the findings from a survey of the reading habits of year 5 pupils'. In: *New Review of Children's Literature and Librarianship*, Vol. 10, No. 2, 2004, p. 169-188.

Earl, Annette and Sally Maynard: 'What makes a child a reluctant reader?' In: *New Review of Children's Literature and Librarianship*, vol. 12, No. 2, 2006, p. 163-181.

Farris, Pamela J., Donna E. Werderich, Pamela A. Nelson, Carol J. Fuhler: 'Male Call: Fifth-Grade boys' Reading Preferences'. In: *The Reading Teacher*, vol. 63 (2009), nr. 3, p. 180-190.

Garbe, Christine: 'Mädchen lesen ander(e)s'. In: *Bulletin Jugend & Literatur*, Vol. 29 (2003), Afl. 2, p. 14-29.

Heesters, K., S. van Berkel, F. van der Schoot en B. Hemker: *Balans van het leesonderwijs aan het einde van de basisschool 4. Uitkomsten van de vierde peiling in 2005*. Arnhem: CITO/PPON, 2007.

Lubbinge, Anneloes: *Leesgedrag kinderen uit groep zeven en acht. Onderzoek ter gelegenheid van de Nationale Voorleeswedstrijd*. Amsterdam: TNS NIPO, 2005.

Maynard, Sally, Sophie MacKay and Fiona Smyth: 'A survey of young people's reading: thinking about fiction'. In: *New Review of Children's Literature and Librarianship*, Vol. 14, No. 1, April 2008, p. 45-65.

Roi, Tiny Ia: *Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste... boek! Verslag van een kwantitatief onderzoek naar leesvoorkeuren van leerlingen en leerkrachten in het basisonderwijs*. Amsterdam: Stichting Lezen, 2010. Te downloaden via: www.lezen.nl.

Sommer, Frank: 'Lese wild und gefährlich! Warum Jungen nicht die richtigen Bücher finden'. In: *Bulletin Jugend & Literatur*, Vol. 29 (2003), Afl. 2, p. 12-13.

Solmmer, Jörg: 'Jungen lesen anders! Geschlechtsspezifisches Leseverhalten'. In: *Bulletin Jugend & Literatur*, Vol. 29 (2003), Afl. 2, p. 8-11.

Stalpers, Cedric: 'Boeken, bibliotheken en bevordering van het lezen. Een studie naar de verschillen tussen jongens en meisjes van 13 tot en met 17 jaar aangaande leesgedrag en bibliotheekgebruik'. In: Helma van Lierop-Debrauwer en Toin Duijx (red.): *Iedereen leest! Een doorgaande leeslijn voor meisjes én jongens*. Tilburg: Tilburg University, 2011, p. 81-93.

Sullivan, Michael: 'Why Johnny won't read'. In: *School Library Journal*, august 2004, p. 36-39.

Tellegen, Saskia en Jolanda Frankhuisen: *Waarom is lezen plezierig?* Met medewerking van Lilian van der Bolt en Pieter Welp. Amsterdam: Stichting Lezen, 2002 (Stichting Lezen reeks 2).

Bijlage: kenmerken van de aangehaalde onderzoeken

Nederlands onderzoek	Proefpersonen	Doel(en)	Methodologie
Tellegen en Frankhuisen (2002)	Basisschoolleerlingen (196 meisjes en 184 jongens)	Onderzoek naar leesmotivatie is onderdeel laatste fase van onderzoeksproject 'Kind en Boek', waarin de rol van aandacht tijdens het lezen centraal stond.	Schriftelijke vragenlijsten.
Lubbinge (2005)	574 kinderen: 296 uit groep 7, 278 uit groep 8	In kaart brengen van leesgedrag van leerlingen uit groep 7 en 8.	Online vragenlijst. Respondenten gevonden via steekproef TNS NIPObase.
La Roi (2010)	2035 leerlingen (48% jongens, 52% meisjes) en 322 leerkrachten	Kwantitatief onderzoek naar leesvoorkeuren van zowel leerlingen als leerkrachten in het basisonderwijs.	-Vragenlijst voor leerlingen, afgenomen door pabo-studenten op hun stageschool. -schriftelijke vragenlijst voor leerkrachten van de stageschool.
Buitenlands onderzoek			
Dungworth e.a. (2004)	132 leerlingen uit groep 7 (60 jongens, 72 meisjes)	Nagaan van leesgewoonten en leesvoorkeuren en het waarom daarvan.	Vragenlijst, per kind afgenomen door leerkracht.
Earl & Maynard (2006)	14 'reluctant readers' = niet kunnen lezen, niet geïnteresseerd zijn in lezen of niet willen lezen (9 jongens; 5 meisjes)	1.to assess reluctant readers' attitudes to reading 2.to identify and make recommendations for those working with reluctant readers to help overcome their reluctance	-observatie van literatuurles -vragenlijst voor respondenten over leesvoorkeuren -3 sessies over leesvoorkeuren en attitude -evaluatieformulier over het onderzoek
Maynard, MacKay & Smyth (2008)	4182 in de leeftijd van 4-16 jaar: 1909 kinderen van 7-11 jaar; 1771 kinderen van 11-16 jaar. (% jongens – meisjes ongeveer gelijk)	In kaart brengen van leesvoorkeuren van kinderen m.b.t. fictie, typen fictie, fictieve karakters, auteurs en illustratoren.	Online vragenlijst.
Farris e.a. (2009)	16 jongens in groep 7	Kwalitatief onderzoek naar de leesvoorkeuren van jongens. 2 ^e doel: motiveren van 'inner-city boys' om meer te lezen.	-aanbod fictie en non-fictie -communicatie per e-mail met leerkracht(en)